

Verkondiging 3 juli 2022
3^e zondag van de zomer
De Schutse, Uithoorn
Afscheidsdienst ds. Caro Houtkoop

Verkondiging deel 1, Deuteronomium 6:1-9 (ds. Joep Dubbink)

Lieve mensen,

De woorden van vanmorgen zijn het 'heilige der heiligen' van het Oude Testament. In het midden van de Schriftlezing hoorden we de kortste geloofsbelijdenis van Israël:

Hoor Israël, de HEER is onze God, de HEER alleen!

Die woorden drukken de essentie uit van het Joodse geloof, waar wij als christenen via Jezus 'schatplichtig' aan zijn. Ook wij geloven niet zomaar in 'een' God, en ook niet dat er 'Iets' is – met 'Iets' kun je alle kanten uit, met het woord 'God' is veel kwaad gedaan, van 'God wil het' bij de kruistochten tot 'met God aan onze kant' op soldatenriemen aan beide kanten van het front.

De HEER, de Ene, de Eeuwige, die God met zijn bijzondere naam, die niet uitgesproken moet, die niet afgebeeld wil worden, niet vastgelegd in menselijke ideeën, die wil *God van zijn volk, zijn mensen zijn*, en ze leiden naar zijn toekomst, zijn 'belofde land' waarin zijn wil wet is, waarin recht heerst en vrede. Dáár zet hij op in, en met deze woorden belijd je, dat je dat erkent, en daarin mee wilt gaan. Dat is de schat van je hart. Een Jood wil als 'ie sterft, dat doen met deze woorden op de lippen.

Maar schatbewaarder van een schat zijn, dat is een verantwoordelijkheid! Dan denk ik niet aan diefstal, déze schat kan niet geroofd worden zoals een collier bij de Tefaf... Maar deze schat verdient het wel, gekoesterd te worden, niet weggestopt maar tot gelding, tot werking gebracht. Hoe je dat doet, staat om die belijdenis heen. Door die God, de Eeuwige, lief te hebben, en dat uit te dragen, te vertellen, aan je kinderen en kleinkinderen. En door die woorden *zichtbaar* te maken.

In het Joodse leven gebeurt dat heel letterlijk. Je draagt die woorden op je hart – geschreven op papier in de gebedsriemen die je omdoet tijdens het gebed, om je linkerarm (dicht bij je hart) en om je hoofd, want de Heer dien je niet alleen met je hart maar ook met je verstand, anders wordt het niks! En je schrijft ze op de deurposten – u kent de *mezoeza*, het kokertje met de teksten aan de deurpost van elke kamer van belang.

Ik hoorde laatst van een Jood dat de huishoudelijke hulp de mezoeza voor 'iets van de wifi' had aangezien, en hij had dat maar zo gelaten – het ging tenslotte om verbinding, draadloze verbinding...

Als wij dat niet willen, als christenen, die uiterlijke dingen, dan is des te meer aan ons de vraag, waar je bij ons aan afziet dat we een schat bij ons dragen, die voor ons het waardevolste is dat we hebben.

Dit hoofdstuk wijst ons naar de geboden, de wetten en de regels. *Dat* valt even tegen: was dit nou de God die zijn volk bevrijd heeft uit slavernij? En dan regels die je weer inperken?! Toch wel. Zonder goede leefregels gaat het niet, dat zie je in het verkeer. En dat spant er soms om! Wij vinden vaak vooral dat ánderen zich beter aan regels moeten houden, maar voor onszelf willen we vrijheid. En 'horen', luisteren naar wat tot ons gezegd wordt? We willen vooral zelf gehoord worden, en wee als er niet naar ons geluisterd wordt, of, als onze zin niet gedaan wordt, dan zorgen we daar wel voor.

De schat die we hebben, die te bewaren en tot gelding te brengen in ons leven, dat vereist levenskunst. Zelfbeperking, niet alles doen wat je kunt doen maar ruimte laten voor de ander; niet je eigen belang alleen, maar ook dat van anderen. En vooral, je niet laten fascineren door wat dan ook wat blinkt, rijkdom, of aanzien, of comfort, of wat dan ook, schatten die veel waard lijken maar het afleggen bij die Ene, die onze God wil zijn.

Daar hebben we alle hulp bij nodig die we maar kunnen krijgen: om te beginnen elkaar, en verder elk voorbeeld, elk mens van vroeger of nu, dat inspirerend is.

Ik zeg nog geen amen, dit is nog maar het eerste deel van de verkondiging, Caro gaat verder!

Verkondiging deel 2, Lucas 12:22-34 (ds. Caro Houtkoop)

Geschenk59. Dat was mijn wachtwoord. Elke keer als ik iets wilde opzoeken over onze gemeente of mijn mail wilde bekijken, typte ik dat in. Soms wel drie keer op een dag. Geschenk 59. Een woord en mijn geboortjaar.

Ze zeggen dat je voorzichtig moet zijn met de wachtwoorden die je gebruikt. Je moet in elk geval niet steeds dezelfde gebruiken. En ook niet één die anderen makkelijk kunnen raden. Maar het is zo lastig om elke keer iets nieuws te verzinnen. Daarom neem ik vaak de titel van een boek dat ik aan het lezen ben. Anderhalf jaar geleden, toen ik hier begon was dat **het geschenk van Edith Eger**.

Een psychologe en therapeute die na haar negentigste twee bestsellers schreef. Ze was van Hongaars-joodse afkomst. Als jong meisje afgevoerd naar Auschwitz. Op verbazingwekkende manier, zo beschrijft ze, heeft ze dat overleefd en heeft toen, na de oorlog haar leven opgepakt in Amerika. En zoals zoveel mensen die de oorlog hebben meegemaakt, als Joodse of als Nederlander (ik hoor het nu nog vaak van oudere mensen) heeft ze het verleden weggestopt in een afgesloten deel van haar hart. Gaandeweg, in de loop van haar leven, ontdekt ze dat, hoe goed ook verstopt, het verleden haar in zijn greep houdt. Zorgen, angst, wantrouwen, schaamte, woede en verdriet houden haar gevangen. Ze beheersen haar. Onbewust bepalen ze haar hele doen en laten. In haar eerste boek (de Keuze) stelt ze zichzelf de vraag: Laat ik me bepalen door wat er in mijn leven gebeurd is, wat ik heb gedaan, wat mij is aangedaan of kan ik dat loslaten en heb ik de keus om mij door iets anders te laten leiden? Door iets waar ik in **wil** geloven. En ze komt tot het idee dat je als mens kan groeien naar een innerlijke vrijheid waarbij je als het ware boven de omstandigheden, boven jouw omstandigheden komt te staan. Die keus kan je maken, zegt ze. In haar tweede boek, het geschenk, geeft ze 12 handvatten om tot die vrijheid te komen.

Edith Eger. Ze is een leerling van Victor Frankl. Een bekende joodse psychiater die hetzelfde concentratiekamp overleefde. Ook hij schreef er een boek over. Een ingrijpend verslag over hoe het is om voortdurend honger te hebben, pijn, constant bedreigd te worden door geweld, ziekte, dood. En dan schrijft hij: we hoeven niet bepaald te worden door de omstandigheden, door wat ons hier en nu overkomt. We kunnen daar bovenuit stijgen. En dat zegt hij niet als Schriftgeleerde of als psychiater maar als iemand die dat zelf heeft ervaren. Hij geeft daar een prachtig voorbeeld van: op één van de lange marsen die ze moesten lopen, met bevroren voeten zonder in de sneeuw, waarbij sommige medegevangenen voor zijn ogen dood neervielen, krijgt hij opeens, zomaar, het beeld van zijn vrouw voor ogen. Hij is slim genoeg om te weten dat zijn vrouw het niet heeft overleefd. Toch herinnert dat beeld van zijn vrouw hem aan de liefde tussen hen beiden en voelt hij dat die liefde door niets en niemand kapot te krijgen is. Dat besef geeft hem kracht. Dus deze twee mensen,

beiden overlevenden van onvoorstelbaar gruwelijke omstandigheden, zeggen hetzelfde: je kunt uitstijgen boven je dagelijkse zorgen, je angsten, alles dat jou in beslag neemt. Ik vind dat zo bijzonder. Want het is zo makkelijk om te zeggen "leef bij de dag, blijf in het hier en nu, het is zoals het is" als je geen zorgen hebt, je kasten uitpuilen, je gezond bent van lijf en leden of mensen om je heen hebt op wie je altijd kan terugvallen. Maar dit wordt gezegd door mensen die het tegendeel hebben meegemaakt. Die 's ochtends niet wisten hoe ze de dag moesten doorkomen. Die alle reden hadden om volledig in beslag te worden genomen door de strijd om het bestaan. En dat maakt nieuwsgierig. Hoe hebben ze dat gedaan dan: wat was hun geheim?

"Wees niet bezorgd over uw leven, wat gij zult eten of over uw lichaam, waarmee gij het zult kleden... Uw Vader weet dat gij deze dingen behoeft maar zoekt Zijn koninkrijk en die dingen zullen u bovendien geschonken worden.." Het is een overbekende tekst. Hoewel: de vreemde twist aan het eind was me nooit zo opgevallen. Zoekt zijn koninkrijk en in de zin erna: want het heeft mijn Vader behaagd u het koninkrijk te geven. Je moet zoeken naar iets dat je al gekregen hebt. Een geschenk, een schat. Die schat is kennelijk het geheim dat je de kracht geeft om ... zonder zorgen te zijn? Nee, om niet één en al zorg te zijn. Om ruimte over te houden om te leven, te ademen, te spelen ...

"Wat als je je met zorgeloosheid kon omringen en dat dat je ruimte was"

Die ruimte hebben jullie, zegt Jezus. Als jullie beseffen/bedenken wat voor schat je met je meedraagt. De wetenschap dat de Eeuwige, de Ene er is. Aan het begin en aan het einde. Dat Hij/Zij niet loslaat wat Zijn of Haar hand begon. Dat we er niet alleen voor staan. In deze wereld niet, in ons eigen leven niet, en als geloofsgemeenschap niet. Wat een zorgen hoor ik daarover! Steeds minder mensen in de kerk ...

Het vertrouwen dat er naast de werkelijkheid die we zien ook nog een andere werkelijkheid is, net zo of misschien nog wel meer reëel dan dat we zien. Dat is jullie grootste schat, zegt Jezus.

Edith Eger en Victor Frankl, ze staan allemaal in die traditie, dezelfde als die van Jezus. Godzijdank staan wij ook in die traditie. Ook ons is dat doorgegeven, dat er een God is aan het begin en aan het einde. En dat dat onze schat is.

En dan zegt Joep: "Maar schatbewaarder van een schat zijn, dat is een verantwoordelijkheid! Deze schat verdient het om gekoesterd te worden, niet weggestopt maar tot gelding, tot werking gebracht. Hoe je dat doet? Door die God, de Eeuwige, lief te hebben, en dat uit te dragen, te vertellen aan je kinderen en kleinkinderen. En door die woorden zichtbaar te maken."

Ik had dat al gelezen nog voordat u het hoorde. En ik dacht: Joep heeft zo gelijk en hij kan het zo mooi zeggen. Maar ik heb beelden nodig, beelden om hetzelfde te zeggen. En toen dacht ik aan die knikkers.*

Een schat moet je meenemen, anders kun je niet spelen, anders heb je er niks aan. Je moet mensen zoeken om mee te spelen. Je hebt mensen nodig om het verhaal te vertellen. De Knikker is voor mij het beeld van het vertrouwen, van de ervaring met die andere werkelijkheid. En als je daar mee gaat spelen krijg je van anderen vaak verhalen terug. Over hun ervaring. En dan kom je terug met andere knikkers dan waar je mee heen ging. Meestal met meer.

Geschenk59. Dat was mijn wachtwoord.

Elke keer als ik iets wilde opzoeken over deze gemeente of mijn mail wilde bekijken, typte ik dat in. Soms wel drie keer op een dag. Geschenk59. Een woord en mijn geboortjaar. Het woord viel mij toe, kan ik nu zeggen. Aan het begin. Het heeft me er door heen geholpen, deze anderhalf jaar. Als ik sommige verhalen moeilijk vond of niet kon aanzien wat ik zag. Dan typte ik weer: geschenk! Maar wat heb ik ook een knikkers opgehaald! Het begon met een geschenk en ik ging weg met een schat.

* refereert aan het verhaal voor de kinderen